

Riigikogu sotsiaalkomisjoni istungi protokoll nr 30

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 02. detsember 2019

Algus 11.10, lõpp 12.25

Juhataja: Tõnis Mölder (esimees)

Protokollija: Karita Karotam (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Urmas Espenberg, Hele Everaus, Helmen Kütt, Signe Riisalo, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev

Komisjoni ametnikud: Tiina Runthal (nõunik-sekretariaadijuhataja), Heidi Barot (nõunik), Helgi Kundla (nõunik), Terle Kask (konsultant)

Puudus: Liina Kersna

Kutsutud: rahandusminister Martin Helme, sotsiaalminister Tanel Kiik, sotsiaalministri nõunik Dan Lõhmus, Sotsiaalministeeriumi tööala asekancler Sten Andreas Ehrlich, töö- ja pensionipoliitika osakonna pensionipoliitika juht Kristiina Selgis, Rahandusministeeriumi kindlustuspoliitika osakonna juhataja Siiri Tõniste ja kindlustuspoliitika osakonna nõunik Kertu Fedotov (2. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohustusliku kogumispensioni reform) eelnõu (108 SE) arutelu
3. Vabariigi Valitsuse algatatud Tartu Ülikooli seaduse ja Eesti Haigekassa seaduse muutmise seaduse eelnõu (98 SE) ettevalmistamine teiseks lugemiseks
4. Vabariigi Valitsuse algatatud kaitsevæteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (59 SE) ettevalmistamine kolmandaks lugemiseks
5. Kollektiivse pöördumise "Eesti vajab kanepireformi!" arutelu
6. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu sotsiaalkomisjoni nädala (02.12.2019-08.12.2019) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 2.12.2019 kell 11.10

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohustusliku kogumispensioni reform) eelnõu (108 SE) arutelu
3. Tartu Ülikooli seaduse ja Eesti Haigekassa seaduse muutmise seaduse eelnõu (98 SE) ettevalmistamine teiseks lugemiseks

4. Kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (59 SE) ettevalmistamine kolmandaks lugemiseks
5. Kollektiivse pöördumise "Eesti vajab kanepireformi!" arutelu
6. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 3.12.2019 kell 14.00

1. Arvamuse andmine Riigikogu väliskomisjonile välisteenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta
2. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu (99 SE) ettevalmistamine teiseks lugemiseks
3. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Urmas Espenberg, Hele Everaus, Helmen Kütt, Tõnis Mölder, Signe Riisalo, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev).

2. Kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohustusliku kogumispensioni reform) eelnõu (108 SE) arutelu

Martin Helme andis komisjonile ülevaate „Kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohustusliku kogumispensioni reform)“ eelnõust (108 SE). Ta tõi välja, et eelnõu peamine eesmärk on muuta tänane kohustuslik II samm inimeste jaoks vabatahtlikuks. Selline vabaduse andmine toob kaasa suurema otsustusruumi ja seeläbi eeldatavasti ka suurema teadlikkuse ning vastutuse rahaasjade korraldamisel. Ühtlasi laiendab eelnõu investeerimisvõimalusi ja suurendab konkurentsi pensioniteenuse pakkujate vahel. Ta tõi välja olulisemad eelnõuga tehtavad muudatused. Esiteks tekib inimestel otsustusõigus, kas koguda pensioniraha II sambas või mitte. Selline õigus tekib nii neil, kes muudatuste jõustumisel on II sambaga juba liitunud kui ka neil, kes seda veel teinud ei ole. Teiseks saab lisaks pensionifondides raha kogumisele pärast muudatuste jõustumist koguda raha ka pensioni investeerimiskonto kaudu. Kolmandaks tekib inimestel õigus võtta II sambas kogutav raha teatud tingimustel kasutusele juba pensioni kogumise ajal. Neljandaks on pensioniikka jõudes iga inimese enda otsustada, mil viisil kogutud raha kasutada.

Inimesed, kes on II sambaga liitunud, jäävad vaikimisi edaspidi samuti liitunuks. Inimestel, kes ei soovi II sambasse enam raha koguda, on kaks võimalust. Üks võimalus on lõpetada sissemaksete tegemine, aga jätta kogutud raha II sambasse alles. Sel juhul jätkab investering tootlust. Teine võimalus on kogutud raha välja võtta ning sellega lõpeb automaatselt ka sissemaksete tegemine. Inimestel, kes on II sambasse raha kogumise lõpetanud, on soovi korral 10 aasta möödudes ühel korral võimalus uuesti liituda II sambaga. Sissemaksete lõpetamise avalduste tähtajad on samad, mis pensionifondiosakute vahetamisel – novembri lõpp, märtsi lõpp ja juuli lõpp. Sissemaksete tegemine lõpeb vastavalt 1. jaanuarist, 1. maist või 1. septembrist ning raha väljavõtmise korral tehakse väljamaksed jaanuaris, mais ja septembris. Erandiks on 2020. aasta, mil avaldused peab esitama augustiks, kui soovitakse raha kätte saada või lõpetada sissemaksete tegemine 1. jaanuarist 2021 aastal.

Summad, mis jäävad alla 10 000 euro, makstakse välja korraga, kuid suuremad summad laekuvad ühe või kahe osamaksena vastavalt summa suurusel järgmistel ettenähtud kuupäevadel. Väljamaksetelt tuleb tasuda tulumaks 20%. Samuti saavad raha välja võtta inimesed, kes juba saavad II samba pensionit.

Pensionilepingute lõpetamine on kahepoolne, ka kindlustusseltsidel on võimalus lõpetamisavalduste järel hinnata, kas nad jätkavad muutunud rahavoogude tingimustes pensioni maksmist nendele, kes lepinguid lõpetada ei soovi. Sel juhul võtab pensioni maksmise üle riik. 2021. aasta jaanuari lõpuni maksavad pensioni välja kindlustusseltsid ja sealt edasi teeb seda vajadusel Sotsiaalkindlustusamet. Pensionilepingute väärtused kantakse sellisel juhul riigieelarvesse.

Selleks, et saada II sambast pensioni väljamakseid, peab inimene olema jõudnud riikliku vanaduspensioniiikka. Pensionile võib jääda ka kuni 5 aastat varem. II sambast pensionile jäädes saab inimene otsustada, kas võtab kogunenud raha kohe välja või valib eluaegse või tähtajalise pensioni. Eluaegse ja pika tähtajalise pensioni puhul ei maksa ta tulumaksu üldse. Pensionieas täisraha väljavõtmise puhul on maksumäär 10%. Sõltumata vanusest lubab eelnõu II sambast pensionile jääda puuduva töövõimega inimestel. Neile tehtavaid väljamakseid tulumaksuga ei maksustata. Valdav osa muudatustest on eelnõukohaste plaanide järgi kavandatud rakenduma 2021. aasta jaanuarist. Avaldusi II sambaga liitumiseks või sealt lahkumiseks saab hakata esitama 2020. aasta suvel, kindlustuslepingute puhul 2020. aasta kevadel.

Martin Helme andis ülevaate statistikast. II sambaga on hetkel liitunud umbes 740 000 inimest. Inimesi, kes ei ole veel II sambaga liitunud, kuid on tööealised, on kokku 100 000. II samba fondide maht on 4,6 miljardit eurot. Inimestel on keskmiselt II sambasse kogutud natukene üle 6000 euro, kuid mediaan on 4500 eurot. Umbes 63% II sambaga liitunutest teeb aktiivselt sissemaksid. 2019. aasta eelarves on riigipoolsed 4%-sed sotsiaalmaksu kanded II sambasse 316 miljonit eurot. 2023. aastaks suurenevad need umbes 400 miljoni euroni. II samba fondide keskmine nominaaltootlus on 3,8% ja reaaltootlus 0,8%. Eestisse on investeeritud (hoiuseid arvestamata) hinnanguliselt 600 miljonit eurot ehk 14% kõikidest II samba mahtudest. Parimate fondide pikaajalised tootlused on 6-7% ringis olnud. Keskmine valitsustasu on 0,74% ja see on langustrendis. Aasta tagasi oli see 1%. 2019. aastal kulus valitsemistasude peale kokku 39 miljonit eurot.

2018. aasta seisuga on sambast väljamakseid saanud 32 500 inimest ning töötavaid pensionäre, kellel on õigus II sambast pensioni saada on 41 000 inimest. Perioodil 2009-2018 on II sambast välja makstud 63 miljonit eurot, pensionilepingute alusel on seda tehtud 16 miljonit eurot, fondipensionitena 35 miljonit eurot ja ühekordsete väljamaksetena 12 miljonit eurot. Ühekordsed väljamaksed on need, kus summa on väike. Keskmise pensionilepingu väljamakse on ca 60 eurot ja fondipensionari puhul on see 50 eurot. Kindlustuslepinguid on kokku umbes 8000 ja nende kohustuste suurus on 90 miljonit eurot, aastas makstakse neid välja umbes 5 miljoni eurot eest. Sotsiaalkindlustusamet maksab aastas vanaduspensionari umbes 1,8 miljardi euro eest. Reformiga võib kaasneda riigieelarveline pikaajaline tulu sissemaksete peatamisest. Maksimaalselt 400 miljonit eurot ja ühekordne tulu raha väljavõtmisest. Samuti nii tulumaksu kui käibemaksu laekumise kasvamisest. Reformiga kaasnevad Maksu- ja Tolliameti ning Sotsiaalkindlustusameti IT arendused ühekordse kuluna umbes 7 miljonit eurot. Sellele võivad lisanduda ka jooksvad kulud, milleks Sotsiaalkindlustusamet on hinnanud 1,1 miljonit eurot aastas. Lisaks on erasektoril omad kulud, mida Rahandusministeerium ei ole hinnanud. Helme tõi võrdluseks, et III samba konto on vähem kui 100 000 inimesel ja tegelikke sissemaksid tegi 2018. aastal III sambasse 60 000 inimest. Keskmine sissemakse määr oli 3% isiku tulust. 2018. aastal tegi III sambasse sissemaksid 111 tööandjat, kokku 2000 töötaja eest kogumaksusega 2,5 miljonit eurot. III samba fondide maht oli eelmise aasta lõpu seisuga 150 miljonit eurot. Helme märkis võrdluseks, et II sambas oli see 4,6 miljardit. Reservide kogumaht on 234 miljonit eurot.

Tavalist investeerimiskontot, mis ei ole sama nagu pensioni investeerimiskonto, kasutab vahelduva eduga 4000–5000 inimest, kuid väärtpaberikonto on avatud 30 000 inimesel. Nasdaq balti börsil on noteeritud 33 ettevõtete aktsiad põhinimekirjas, 28 ettevõtte aktsiad lisanimekirjas ja 7 ettevõtet on First North-is. Ettevõtete võlakirju on 43, valitsuse keskpankade võlakirju on 26 ja First North-is on võlakirju 7. Need on potentsiaalsed kohad, kuhu saaksid inimesed II samba raha investeerida.

Tanel Kiik tõi välja, et Sotsiaalministeerium on esitanud kooskõlastusringil kogumispensionide eelnõule mitmeid ettepanekuid. Ta ütles, et valitsus on ühisel seisukohal, et enne eelnõu lõplikku vastuvõtmist tuleks läbi viia uuring. Seda eesmärgiga aru saada, kui palju inimesi plaanivad II sambast lahkuda ning mida plaanitakse oma rahaga teha. Selle info põhjal on võimalik hinnata, millised on reaalsed kulud ja milline mõju sellel riigieelarvele on. Samuti on oluline, et inimesed teaksid otsuseid tehes, millised on maksutingimused. Sotsiaalministeeriumi arvates on väga oluline, et läbi maksupoliitika soositakse II sambasse jäämist, kuna raha väljavõtmine on pensionieas odavam kui tööeas. Samamoodi peaksid inimesed teadma, milline on nende prognoositav pension, kui jätkatakse II sambasse kogumist. Samuti ka juhul, kui seda ei tehta. Kiik märkis, et seda on keeruline individuaalselt välja arvutada, kuna palgad muutuvad. Siiski üritab Sotsiaalministeerium koostöös Rahandusministeeriumiga jõuda selleni, et inimestel võiks taoline võimalus 2020. aasta esimeses pooles, enne oluliste otsuste langetamist, tekkida.

Fondide likviidsuse puhul on oluline mõelda selle, et II pensionisambast suure hulga lahkujate puhul ei tekiks fondidel olukorda, kus varasid tuleb müüa õiglasest madalama hinnaga. On oluline, et juhul kui inimene soovib II sambast lahkuda, saaks ta vara eest ka mõistlikku tasu. Kõigi huvides on varade õiglasest ja mõistliku hinnaga müümine. Samuti peab Kiik oluliseks täiendavate analüüside tegemist tuleviku mõttes. Hetkel on seaduses kirjas, et kogumispensioneid eraldi ei arutata ja iga viie aasta tagant tehakse vaid I pensionisamba analüüs. Sotsiaalministeerium soovib, et edaspidi tehtaks kogu pensionisüsteemi kohta (I, II ja III samm) analüüs, et tuvastada jätkusuutlikud lahendused, finantsilised võimalused riigi vaates ja sotsiaalne mõju. Seda Sotsiaalministeeriumi ettepanekut on eelnõus hetkel arvestatud.

Tanel Kiik tõi välja, et teemadel, mis puudutavad II sambasse kogutud vahendite väljavõtmist, erineb Sotsiaalministeeriumi ettepanek koalitsiooni ettepanekust. Sotsiaalministeeriumi ettepanek oli see, et õiguslike vaidluste vältimiseks ja võrdse kohtlemise tagamiseks oleks üks variant kaaluda lahendust, kus inimene saab välja võtta ainult selle osa, mis on tema palgast läinud ehk 2% ning sotsiaalmaksu, milleks on 4%, ta võtta ei saa. Koalitsioonilepingus on kirjas, et inimestel on õigus välja võtta kogu vara ehk siis 2% + 4%. Samamoodi on olnud erinevaid arvamusi selle kohta, et inimestel on taas lahkumise võimalus. Esiteks tuleb mõelda sellele, et kui inimene raha välja ei võta, aga soovib maksed lõpetada, siis kas tal võiks olla õigus maksude laekumine II sambasse taastada kiiremini kui 10 aasta pärast. Näiteks, kui inimene võtab aasta maksepuhkust, kuid raha välja ei võta, kas tal oleks võimalik siis uuesti ühineda. Tanel Kiik oli arvamusel, et seda peaks Riigikogu arutama.

Teine teema, mida tõstatatakse on 10+10 põhimõte. On selge, et mingisugune ajaline raam peab olema. Vastasel korral hakkaksid inimesed II sammast palju muutma, mis tekitaks fondile ja riigile segadust ning ei oleks mõistlik. Üks variant on ka see, et inimene peab 20 aastat koguma enne kui tal tekib õigus raha välja võtta. Sellisel juhul on inimesel võimalik raha pikemalt koguda. Hetkel on eelnõu puhul selline aspekt, et inimene on vahepeal kogumise faasis 10 aastat ning siis 10 aastat ei saa koguda. Tehnilisi lahendusi on erinevaid.

Ka töörühmas arutati neid võimalusi, kuid lõpuks jäi selline 10+10 mudel koos kahe väljumise võimalusega lauale.

Tanel Kiik tõi välja, et on tehtud ka selline ettepanek, et võiks olla võimalus kasutada II samba varasid ka laenu tagatisena – õppelaenu, väikelaenu, eluasemelaenu. Seda juhul, kui see on mingisuguse intressipiiranguga. Kiik märkis, et II samba najal väikelaenu võtmine peaks sellisel juhul olema kindlasti odavam kui tavalise laenu puhul. Eluasemelaenu puhul võiks seda samamoodi kaaluda. Selle otsuse peab tegema rahanduskomisjon. Oluline on analüüsida, kuidas toimida fondide likviidsuse küsimusega ja kas tekitada inimestele mingisugune võimalus kasutada II pensionisamba vara tagatisena. Kiik toob välja, et II samba vara hakkab olema laenu mõttes kättesaamatu ehk ainult inimene ise saab seda avada. Kohtutäituritel või kellelgi teisel pole õigust seda vara sisse nõudma hakata.

Tanel Kiik avaldas arvamust, et 40% pensioni asendusmäärana on liiga madal. Läti ja Leedu suudavad saavutada 50% - 60% asendusmäära, Kesk-Euroopa 80%, Holland 100%. Pension hakkab eakatel kasvama kiiremini, kui see kasvaks muidu, kuna kõik vabanevad sotsiaalmaksu vahendid lähevad erakorralise pensionitõusu toetuseks. Küsimus on selles, mis saab nendest inimestest, kes raha välja võtavad. See sõltub sellest, mida nad rahaga peale hakkavad. Kui nad selle ära kulutavad, on nende pension tulevikus madalam kui neil, kes selle raha investeerivad, kasutades investeerimiskontot ja muid võimalusi seda vara ise hallata.

Signe Riisalo küsis sotsiaalministrilt, kui palju peaks riigieelarvest erinevaid toetusi planeerima, kui tulevikus on osadel isikutel toimetulemiseks liialt madal pension ja kes ise ei investeerii.

Tanel Kiik vastas, et ka täna on päris palju eakaid, kes elavad allpool vaesuspiiri. Statistika antud juhul isegi moonutab – ühest küljest näeme, et 2017. aastal oli 46,4% neid, kes elasid allpool suhtelist vaesuspiiri. Tegelikult ei näita see mitte pensioni osakaalu, vaid pensioni ja palga osakaalu kokku ehk tegelikult keskmine pension on üle 100 euro väiksem kui suhteline vaesuspiir. See probleem on juba täna vägagi reaalne. II samba reform võib tänaste eakate olukorda isegi parandada, kuna summa, mis on seni kogutud II samba varadesse, läheb I samba kaudu erakorralise pensioni tõusuks. Eakad, kes ei saa II sambast vahendeid, saavad tegelikult senisest kõrgemat pensioni. Reformi puhul tekib küsimus pikast perspektiivist ja sellest, kuidas kasutavad raha need inimesed, kes koguvad täna vara II sambasse. See sõltub sellest, kuidas nad neid vahendeid ise kasutada oskavad.

Tanel Kiik peab oluliseks, et erakorralist pensioni tuleb ka edaspidi tõsta. Mõned inimesed väidavad, et pensioni peaks indekseerima. Indekseerimine üksi ei aita, kuna kui ei oleks aastatel 2005–2007 ja 2020 erakorraliselt pensioni tõstetud, oleks keskmine pension täna 100 eurot väiksem. II samba reformi puhul tuleb analüüsida ka kõiki sambaid koos. Eraldi on III samba hoogustamise mõte, mis saab olema kas läbi kollektiivlepingute või muul viisil. Enamikes Euroopa riikides on tavaline, et tööandjad panustavad samuti, Eestis on see väga vähe levinud. III sambas on umbes 100 000 kogujat. See võiks olla üks nendest meetmetest, mis toetaks tulevasi eakaid. Teema on igati oluline ja aktuaalne, aga mure on tänaste eakate osas isegi tugevam kui tulevikus.

Signe Riisalo küsis rahandusministrilt argumente, mis kinnitavad, et II samba kaotamine on kooskõlas põhiseadusega. Lisaks märkis ta, et Rahandusministeerium andis soovitusi vanemahüvitise seaduse eelnõu kohta umbes aasta tagasi, et ära hoida kõikvõimalikke

isikutepoolseid kuritarvitusi ja pettusi. Tegemist oli oluliselt väiksema sihtgrupi ja lühemate perioodidega. Nüüd luuakse olukord, kus tegelikult on võimalik inimestel teha II samba liitumine ning raha sobival ajahetkel välja võtta, pääsedes seeläbi tulumaksu maksmisest.

Martin Helme vastas, et ka tänasel päeval on asendusmäär alla 40% ning vaesuspiiril elavaid inimesi väga palju. Olemasoleva pensionisüsteemi jätkumise puhul on suur tõenäosus, et asendusmäär hakkab langema. Reformil on kaks peamist olulist aspekti – asendusmäär ning inimestele antav vabadus oma raha kasutamisel. Eelnõu jõustumisel tõuseb kindlasti pension lühiajaliselt. Homsed pensionärid saavad suurema pensioni sellepärast, et Rahandusministeeriumi prognoos ütleb, et umbes veerand varadest lahkub II sambast. Suurusjärgus 100 miljonit eurot suureneb sotsiaalmaksu laekumine I samba väljamaksete kasuks. Ennustused, mis on tehtud 30-40 aasta peale on puhas spekulatsioon. Teatud eelduste võtmisel võib väita, et läheb halvemaks, kuid teatud eelduste võtmisel võib väita, et läheb paremaks. Eeldusi, mis muutuvad, on väga palju, alates immigratsioonist kuni majanduskasvuni. Siin on väga palju muutujaid, mille väikseimgi muutumine juba lühikeses plaanis muudab 40-ne aasta pikkuseid prognoose nii palju, et on võimatu spekulatsioon. Saab väita vaid seda, et lühiajaliselt tõusevad pensionid tänu sellele reformile. Helme tõi välja, et Rahandusministeerium tellis advokaadibüroolt analüüsi põhiseaduse riive, võrdse kohtlemise küsimuste ja võimalike kahjunõuete kohta. Analüüsi kohaselt on riigi vastutusrisk väga madal. Ka Justiitsministeerium tellis eraldi analüüsi, millel on enam-vähem sama tulemus. Martin Helme nentis, et tõepoolest on maksukohtlemine sel juhul erinev ning selle üle arutati pikalt, et kui antakse 10 aastase sissemakse järel inimestele võimalus uuesti II sambast raha välja võtta, siis nende sotsiaalmaks on maksustatud teistmoodi kui teistel inimestel töjõukulu. Mõeldi sellele, kas lahendada see keeruka valemiga, mis võtab arvesse neid asjaolusid. Jõuti järeldusele, et antakse 10 aastat kogumiseks ning lahkumise korral ei ole võimalik raha koguda taas 10 aastat, mis teeb kokku 20 aastat. Need perioodid maksu optimeerimise seisukohalt peaksid aitama.

Helmen Kütt nõustus sotsiaalministri ettepanekuga, et mõistlik oleks teha nii, et lubatakse inimestel välja võtta 2% ning pensioniteks jääks 4%. Ta küsis sotsiaalministrilt, miks selle mõttega edasi ei mindud. Lisaks küsis Helmen Kütt sotsiaalministrilt, kuidas tagada see, et need inimesed, kes tahavad jätkata kogumist, saaksid sama tootlikkusega kogumist jätkata. Öeldakse, et nende inimeste, kes jätkavad kogumist, tootlus ja tasud muutuvad kehvemaks, sest pangad teavad seda, et igal hetkel võib keegi tulla ja raha välja võtta.

Tanel Kiik vastas, et 2% ettepanek erineb koalitsioonis kokkulepitust ning oli kaalumisel ühe alternatiivina, et õiguslikke vaidlusi maandada. Sellel oleks ka oma mõju pensionisüsteemile. Tanel Kiik tõi välja, et oluline on üle vaadata, millised võimalused on toetada фонде, et ebalikviidsete varade müümisel ei tekiks olukorda, kus tuleb müüa midagi oluliselt alla turuhinna, vaid oleks võimalik kas erinevate laenumeetmetega või muudel viisidel hajutada neid riske. Eeskätt puudutab see Eestis üksikuid pankasid, väga palju nendest fondidest on niivõrd suured ja investeeringud on küllaltki likviidsed, et see kolmekuuline etteteatamise tähtaeg on piisav. Ka täna on teoreetiliselt igal inimesel võimalik oma vara II samba sees fondide vahel liigutada. Liikumiste maht hakkab olema mõnevõrra suurem, eeskätt esimeses etapis, kuid tulevikus hakkab see olema väiksem. Esimene murekoht on see, et kui reform jõustub, siis esimesel perioodil aastal 2021 tuleb tagada ja toetada võimalike tagatiste ja laenuvõimaluste pakkumist. Hetkel ei ole konkreetset lahendust ning see lahendus peaks sündima koostöös turuosalistega.

Martin Helme lisas, et peamine argument, miks ei tehtud nii, et 2% saab välja võtta, aga 4% ei saa oli see, et tagantjärgi on võimatu seda 4% õiglaselt sinna tagasi arvutada. Erakordselt keeruline on arvutada tagantjärgi, missugune oli raha väärtus või hind sellel ajal kui 4% palka said ja sotsiaalmaksu maksid. Lisaks sellele käsitletakse II samba vara kui eraõiguslikku vara, mis ei ole enam riigi oma. Tekiks palju suurem põhiseaduslik vaidlus selle üle, et riik riigistab inimeste II sambast 2/3.

Martin Helme ütles, et tema arvates sunnib reform фонде pakkuma hoopis paremat tootlust ja pingutama palju paremate teenustasudega, kuid seda on võimalik vaid tagantjärgi hinnata. Turuloogika peaks ütlema, et tootlus muutub paremaks ja teenustasud väiksemaks. Fondide likviidsusest rääkides on 1/3 фонде seotud Eesti turuga ja sellest omakorda 1/3 on investeeritud nii, et mingisugused varad on Eestisse investeeritud. Finantsinspektsioon tegi analüüsi, kus tõi välja, et kui 50% inimestest võtab esimesel võimalusel II sambast raha välja, siis on 3% sammastest likviidsusprobleem. Sel juhul on võimalik peatada ajutiselt väljamaksed, kuni pangad saavad oma varad ära likvideerida tavamüügi korras ja sellisel juhul keegi ei kannata.

Tõnis Mölder küsis, et millal oleks inimestel võimalik investeerimiskontot kasutama hakata, millised maksumäärad on investeerimiskontol ning kuidas saab investeerimiskontot pärandada.

Martin Helme vastas, et maksurežiim on selline, et kui inimene võtab kogu raha välja enne pensioniiga, siis ta maksab 20%, kui ta võtab kogu raha välja pensionieas, siis ta maksab 10%, kui ta võtab raha välja pensionieas, kuid pika lepinguga, siis 0%. Pensioni investeerimiskontot käsitletakse samasugusena nagu on fondi pensionisammas ehk siis samad maksureglid, väljavõtmise reeglid ja investeerimispiirangud.

Kertu Fedotov lisas, et kui inimene liigutab raha fondist investeerimiskontole, siis mingit maksu ei tule maksta. Jutt on sellest, et kui inimene võtab II sambast raha välja ja on näiteks kogunud oma raha investeerimiskonto süsteemis, siis kohalduvad täpselt samad reeglid, mis fondis ning maksustamise mõttes on see täiesti neutraalne. Samuti ei tule tulumaksu maksta, juhul kui inimene soovib liigutada fondist oma raha investeerimiskontole.

Martin Helme vastas, et pärandamisreegleid ei muudetud ning pärandamisel peab maksuma tulumaksu.

Hele Everaus ütles, et reformi tehes muudetakse midagi, mis töötab halvasti. Antud eelnõu puhul on tegemist pensionäridega, kelle elu ei ole ei täna piisavalt hea ja soovitakse, et tulevikus oleks see oluliselt parem. Hele Everaus leidis, et antud reform toob kasu ainult lühiajaliselt, kuid ei mõtle tulevikule ning küsis rahandusministrit, et mille poolest teeb antud reform pensionisüsteemi oluliselt paremaks.

Martin Helme vastas, et tema hinnangul praegune süsteem ei toimi hästi. Iga-aastane sissemaks on 316 miljonit, väljamakseid on suurusjärgus 15 miljonit, fonditasud suurusjärgus 40 miljonit eurot. Pikka plaani on võimalik joonistada igasugust, kuna muutujaid on väga palju, aga lühikene plaan on selge. Lühikeses plaanis pensionid tõusevad. Tulevastele pensionäridele antakse valiku- ja otsustusvabadus.

Tõnis Mölder tänas ministreid. Ta ütles, et on tulnud ettepanek kutsuda sotsiaalkomisjoni ka Eesti Panga esindaja, kes võiks omapoolset analüüsi sotsiaalkomisjonile tutvustada. Suurem arutelu rahanduskomisjonis toimub 16.02.2020.

3. Vabariigi Valitsuse algatatud Tartu Ülikooli seaduse ja Eesti Haigekassa seaduse muutmise seaduse eelnõu (98 SE) ettevalmistamine teiseks lugemiseks

Otsustati:

3.1. Kiita heaks eelnõu teise lugemise menetlusdokumendid (konsensus: Urmas Espenberg, Hele Everaus, Helmen Kütt, Tõnis Mölder, Signe Riisalo, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev).

4. Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (59 SE) ettevalmistamine kolmandaks lugemiseks

Otsustati:

4.1. Kiita heaks eelnõu kolmanda lugemise menetlusdokumendi (konsensus: Urmas Espenberg, Hele Everaus, Helmen Kütt, Tõnis Mölder, Signe Riisalo, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev).

5. Kollektiivse pöördumise "Eesti vajab kanepireformi!" arutelu

Tõnis Mölder tõi välja, et kollektiivne pöördumine „Eesti vajab kanepireformi“ jõudis Riigikokku juba 04.06.2019 ning seetõttu on vaja langetada otsus, kas sotsiaalkomisjon on selle poolt või vastu. Sotsiaalkomisjon on seda varasemalt kahel korral arutanud. Eelmisel istungil toimus põhjalik arutelu, kus osalesid erinevad osapooled. Sotsiaalkomisjon küsis arvamust õiguskomisjonilt, majanduskomisjonilt ja rahanduskomisjonilt. Ükski komisjon kollektiivse pöördumise seisukohti ei toetanud. Lisaks on toodud ära ka Eesti Koolijuhtide Ühenduse arvamus, kes samuti ei poolda selle algatusega edasi liikumist.

Signe Riisalo ütles, et ta mõistab, et kanepit legaliseerima ei soovita hakata. Ta märkis, et ravikanepi koha pealt tõid 12.11.2019 istungil tervishoiusüsteemis töötavad inimesed ja ühenduste eestkõnelejad välja, et ravikanepit kasutatakse kahetsusväärset vähe. See pidi muuhulgas olema seotud ka arstide teadlikkuse ja hoiakutega. Signe Riisalo küsis, kas sotsiaalkomisjonil oleks võimalik avaldada ravikanepi osas mingisugust toetavat seisukohta.

Hele Everaus avaldas arvamust, et kui ravikanep oleks sedavõrd võimas ja kõiki teisi ravimeid asendav, siis kindlasti arstid ei jätaks seda kasutamata. Pigem on asi selles, et need toimed, mida ravikanep annab, ei ole võrreldavad paljude täna kasutusele võetud ravimitega.

Priit Sibul ütles, et tegelikult see võimalus on olemas ja täna on ravikanep lubatud. Arstid ühel või teisel põhjusel, kas ei taha seda kasutada või ei pea seda piisavalt mõistlikuks.

Viktor Vassiljev väitis, et arstid on väga hästi kursis kanepil baseeruvate ravimite kasutamise võimalustega, aga patsiendid ei nõua seda arsti käest. Juhul kui patsiendid nõuaksid, siis ka arstid kasutaksid.

Signe Riisalo täpsustas, et ta ei pidanud silmas seda, et sotsiaalkomisjon ütleb arstidele, mida nad peaksid tegema ega ka patsientidele, mida nemad peaksid nõudma. Küll aga on võimalik kollektiivse pöördumise vastuses, kus tuuakse välja, et sotsiaalkomisjon kanepi legaliseerimist ei poolda, mainida, et ravikanep on lubatud.

Tõnis Mölder tegi ettepaneku, et Riigikogu sotsiaalkomisjon võiks võtta seisukoha ja kanepi legaliseerimisega mitte nõustuda ning kollektiivne pöördumine „Eesti vajab kanepireformi“ tagasi lükata.

Otsustati:

5.1. Mitte nõustuda kollektiivse pöördumisega „Eesti vajab kanepireformi! Эстония нуждается в реформе конопли!“ (konsensus: Urmas Espenberg, Hele Everaus, Helmen Kütt, Tõnis Mölder, Signe Riisalo, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev).

6. Info ja muud küsimused

Tõnis Mölder andis teada, et Tartu naiste tugikeskuse ja Pärnu naiste tugikeskuse esindajad soovivad kohtuda sotsiaalkomisjoni liikmetega, et rääkida perevägivallas olevate laste teemal. Ta pakkus välja, et kohtumine võiks aset leida järgmisel nädalal sotsiaalkomisjoni ruumides ning kutsus kõiki komisjoni liikmeid osalema. Lisaks märkis ta, et WHO palus nimetada sotsiaalkomisjonil oma esindajad 14-15.01.2020 Tallinnas toimuvale lastevastase vägivalda teemalisele üritusele, mida aitab korraldada Sotsiaalministeerium. Kutse saadetakse kõigile komisjoni liikmetele edasi.

Helmen Kütt tõi välja, et maaelukomisjon arutab listeeria teemadel. Ta mainis, et maaelukomisjon teeb ettepaneku sotsiaalkomisjoniga koos listeeria teemaline istung teha. Inimesed on mures, kuna rahva teavitusega ei tegeleta piisavalt ning inimesed ei ole kõikide aspektidega kursis. Helmen Kütt tõstas küsimuse, miks Terviseamet ei tegele inimeste teavitamise ning selgitamisega. Ta avaldas arvamust, et kui Terviseamet teeks ühe põhjaliku selgitava artikli ning saadaks selle maakonnalehtedesse, siis maakonnalehed võtaksid selle loo vastu.

Viktor Vassiljev märkis, et Terviseamet on oma kodulehele pannud informatsiooni selle kohta ning ka Terviseameti pressiesindajad ja töötajad on niipalju kui võimalik üritanud ajakirjandusele selle kohta infot jagada.

Tõnis Mölder andis teada, et 3.-5.02.2020 toimub Brüsselis Euroopa Institutsioonide külastus Riigikogu saadikutele ning seoses sellega tuleb komisjonil teha otsus lähetuse kohta.

Otsustati:

6.1. Lähetada sotsiaalkomisjoni liikmed Marika Tuus-Laul, Urmas Espenberg ja Signe Riisalo 3.-5.02.2020 Belgiasse, Brüsselisse. Lähetusega seotud kulud katab Euroopa Komisjoni Eesti esindus. Sotsiaalkomisjoni välislähetuste eelarvest katta päevarahad (100%) ja kindlustus (konsensus: Urmas Espenberg, Hele Everaus, Helmen Kütt, Tõnis Mölder, Signe Riisalo, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev).

(allkirjastatud digitaalselt)
Tõnis Mölder
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Karita Karotam
protokollija